

Element obligatòri deu patrimòni linguistic occitan, lo conte qu'ei enrasigat pregondament dihs lo folclòre locau autan plan coma dihs l'environament uman e naturau. Fòrça contes, gessits de la paraula deu pòble, son amassats pendent la segonda mitat deu sègle XIX suu territòri sancèr per folcloristas, etnològues o simplement apassionats de lenga occitana en lo vam deu moviment romantic. De la matèria orau recubada a las velhadas qu'escriven tèxtes, òbras literàrias vertadèras. S'i tròban totas las fòrmas deu conte : los contes de bèstias, los contes meravelhós, faceciós, iniciatics, mitologics, los contes mistics, los contes familhèrs.

Suu maine lingüistic gascon retenguèm l'istorian saberut de Leitora, Joan-Francés Bladèr (1827-1900) e los « Contes de Gasconha » que divèm l'edicion de l'arrevirada gascona au Jaumes Boigontier e qu'un aute leitorés, lo dessinator Pertuzé saberà illustrar magnificament. Lo poèta e fotografe Fèlix Arnaud (1844-1921) de La Bohèira que cor la Lana gran ende'n salvar la memòria. Que collècta contes, cançons, arreproèrs, musica en tot ensajar de conservar la paraula d'origina.

À la fin deu sègle XIX^{au} pareishen revistas, armanacs en lenga occitana. Los contes s'i hèn ua plaça privilegiada. L'Armanac de la Gascogne creat peu Fernand Sarran (Lo Cascaròt), l'Almanac patuès de l'Arièjo, Lous Reclams de Biarn e Gascogne haràn legir au pòble contes escrits peus Camelat, Laborde, Lacoste, Lalanne, Dambielle, Dardy, Labadens, Seillan, Cénac-Moncaut... A-n-aqueste periòde s'espandish l'usatge de l'occitan coma lenga escripta gràcias au moviment culturau deu Felibritge que vòu reabilitar la lenga d'òc. Antonin Perbosc, regent a Combarogèr (1900 a 1908), hè deu collectatge de la tradicion orau peus escolans un utís pedagogic novator. Fòrça escrivans occitans causishen d'escriver contes en pensar, dambe rason, qu'ei un mejan privilegiat ende interessar lo pòble.

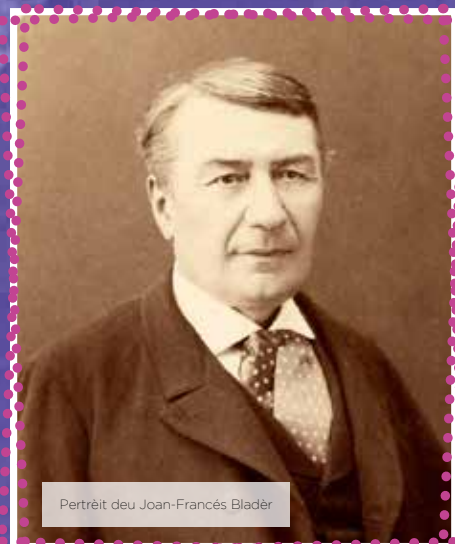
Pr'aquò la tradicion orau non s'amortish pas mès los lòcs e las fòrmas cambian : la sala d'espectacle a remplaçat lo cornèr ; lo contaire qu'ei sovent acompanhat per un musician quan ne musiqueja pas eth medish ; arriba que plasticians e dançaires s'enviten. Lo conte occitan que veng ua fòrma d'expression artistica en si medish ; hestaus, eveniments culturaus li son consacrats ; associacions ne hèn la promocion.

Petrèit deu Felix Arnaud

Los mèdias occitans se n'emparan e lo difusan ; gràcias aus mejans de comunicar mei recents, auèi se pòden escotar, uerdar contaïres occitans sus l'ordinator, la tauleta numerica, lo telefonet o la television. En 2003, l'UNESCO adòpta enfin la Convencion ende la sauvaguarda deu patrimòni culturau immateriau que compreg, au demiei d'autas causas, las tradicions e expressions oraus.

Aquí quauquas formuletas ende draubir los contes : « Jo, sabi un conte »... « I avèva un còp »... « un còp èra »... E d'autas ende'us clavar : « E cric e cric mon conte ei fenit, E cric e crac mon conte ei acabat »... « Jo que montèi sus un chivau gris, Me'n tornèi a Parentis »...

Petrèit deu Joan-Francés Bladèr

Jòc

Mots mesclats

O R E D A L B E P C O N T E D
Y A L U A R A P C S O B R E P
J F A F Q N Q J Z O Q N X Q N
A E I L O D A Ç S G B A R H Ç
K U N J R L Ç T L G H R C G A
C G O E G A C N I C G R A Y R
N O M G M H Z L Z C C A S G U
A L I T Q N G O O Y C S C B T
R O R I X O I Z R R A O A T A
M N T R M C V D D A I Q R L R
A T A B K S V V U A L S O Z E
N E P I U A C L W A M I T S T
A R T L J G Y J T P N J T A I
C P O E F L D Y L G P R H A L
Z E Q F F V D I I C S M A P T

BLADER
ARNAUDIN
PERBOSC
SARRAN
CASCAROT
GASCONHA

CONTE
ORALITAT
LITERATURA
PATRIMONI
ART
ARMANAC

OCCITAN
FOLCLORISTA
ETNOLOGUE
PARAULA
FELIBRITGE

LEXIC

L'Armanac de la Gascogne

= L'Almanach de la Gascogne

Cascaròt = grelot, crécelle

L'Almanac patuès de l'Arièjo

= L'Almanach patois de l'Ariège

Lous reclams de Biarn e Gascogne

= Les échos de Béarn et Gascogne

Formuletas entà començar :

Jo, sabi un conte = Moi, je sais un conte

I avèva un còp = Il y avait une fois

un còp èra = Il était une fois

Formuletas entà acabar :

E cric e cric mon conte ei fenit, E cric e crac mon conte ei acabat

= Et cric et cric mon conte est fini, Et cric et crac mon conte est achevé

FRISA CRONOLOGICA

1856

J. F. Bladèr entinoa la sua collècta de l'oralitat gascona

1886

« Contes de Gascogne » (3 volumes) de J.F. Bladèr

1887

« Contes populaires » deu F. Arnaud

1898

1^{era} n° de L'Armanac de la Gascogne

1966

« Contes de Gasconha » (Prumèra causida) de J.F. Bladèr – (Ed. : Lo libre occitan)

1976

Creacion de L'Amicale des conteurs de Gascogne a Saubouèras

2003

Convencion ende la sauvaguarda deu patrimòni culturau immateriau (UNESCO)

2006

1^{era} edicion de « La Prima deus Contaïres »

2012

Creacion de l'espectacle « Gasconte »

DÉPARTEMENT DU GERS

Erasmus+